

HATÁRESETEK

MAGYARORSZÁG PERIFÉRIÁI

(*Ipoly Unió 2005, 224 o.*)

SALLAI JÁNOS

A magyar állam és etnikai határok történetében a huszadik században talán összesen oly sok és oly nagymértékű változások álltak be, mint az előtte való évszázadokban. Talán nem véletlen, hogy e téma kutatása és publikálása az 1990-es évek előtt mintegy négy évtizeden át gyanús és tilos volt. A kilencvenes évek elejétől jelentős számban születtek határtörténeti publikációk, ugyanakkor nem tudták pótolni az űrt, amelyet a korábbi időszak hagyott maga után. Ezért is üdvözlöm a Határesetek című könyv megjelenését, amely európai uniós tagságunkból eredően is egy sor fontos területen hiánypótló.

Mint a téma egyik kutatója a könyvet igényes munkának tartom, amely új szemlélettel vizsgálja meg a térségben még ma is sokszor árgus szemekkel figyelt államhatárokat és a határon átnyúló kapcsolatokat.

A könyv értékét jelentősen emeli, hogy az egyes fejezetrészeket a téma legismertebb kutatói elmúlt évtizedekben összegyűjtött tapasztalatai alapján írták meg.

A könyvet olvasva sokszor botlunk ritkán hallott településnevekbe, amelyek az „ország szélén”, azaz a perifériáján helyezkednek el, amelyekről a szerzők segítségével nem fogunk elfelejtkezni.

A könyv egyik igazi értékének tartom, hogy az államhatár elválasztó szerepét csilapítva közelebb hozza a közös államhatár két oldalának perifériáján élő embereket. Ugyanakkor nem feledkeztek meg arról, hogy a mára már EU-s tagságunkból adódóan a külső határok jellegében egyes viszonylatokban az elválasztó szerep még ma is fájdalmasan jelen van.

A könyv minden részében érezhető, hogy a szerzők jól ismerik, bejárták a kiválasztott határszakaszokat, amelyeket adott esetekben fényképezőgéjükkel meg is örökítettek. Számomra megdöbbentő képekkel illusztrálták a térség periféria jellegét.

A kialakult helyzet jobb megértését segíti elő Kis Gy. Csabának az első fejezetben „Határok és nemzetek Közép-Európában” c. fejezetrésze, amelyben rávilágít, hogy térségünkben „*korántsem egyértelmű nemzet és állam azonossága*”. Továbbá bemutatja, hogy Közép-Európában az államhatárok változása és a nemzetiségi válság között szoros kapcsolat fedezhető fel. Ezt követően Belovszky Pál Trianon következményeivel ismerteti meg bennünket, azaz, hogyan kerültek korábbi nagyvárosok egy csapásra a „világ végére.”

„Összeköt-e majd, ami elválaszt?” teszi fel a kérdést a publikáció címében Baranyi Béla, a következő szerző. A kérdés jogos, hisz ma már ismerjük az EU (Schengen) külső és belső határainak fogalmát, és azok szerepét. A kialakult helyzet kezeléséhez a szerző feldolgozta az ide vezető történelmi dimenziókat. Ebből jól kitűnik, hogy *„A trianoni határok nemcsak hatalmas területeket és magyar ajkú népességet szakítottak el az egykori Magyarországtól, hanem szervesen összetartozó természeti tájakat, s legsúlyosabb következményeként pedig infrastrukturális rendszereket és hálózatokat, közutakat, vasutakat, elektromos hálózatokat, település szerkezeti egységeket vágtak durván ketté, szakítottak szét olykor darabjaira, a legsúlyosabb következményeket idézve elő az utódállamok számára is.”*

A könyv további részében a Baranyi Béla által megfogalmazottakra választ, illetve illusztrációt kapunk. Ez pedig nem más, mint az együttműködés a határ mentén, amelynek intézményesült változatai az eurórégiók, régiók, natúrparkok. Természetesen a könyv határt szab az egyes határ menti területek, eurórégiók részletes, mindent felölelő bemutatásának, de arra pont a legmegfelelőbb, hogy a határ menti területek értékeit megjelenítse. Ezzel kölcsönös kapcsolatfelvételre és együttgondolkodásra ösztönözze a határ menti lakosságot és különösen az adott térségek önkormányzati és közszférában dolgozó döntéshozókat. Terjedelmi korlátok miatt nem tartom célszerűnek felsorolni az egyes régiókat, natúrparkokat, de ugyanakkor hasznosnak tartom az útravaló fejezet részt megemlíteni, amely segítséget jelenthet a határ mellett élőknek a napi ügyekben való megoldásokban, pályázati lehetőségeket és hasznos címeket, linkeket ismertet.